

INTERVENCIÓ DE L'IGUALADÍ DR. RAMÓN
FONT I MIQUEL, VICARI GENERAL DE
GIRONA, EN EL DRAMA DE VERDAGUER

per ANTONI BOADA

A la *Miscellanea Aqualatensia/2* (Igualada, 1974) es publicà un treball meu titulat «Verdaguer i els seus amics de la comarca de l'Anoia», en el qual hi havia un apartat dedicat a «Jaume Serra i Jordi, canonge de Vic» on es posava en relleu l'amistat d'aquest igualadí amb Mossèn Cinto i la seva intervenció com a Vicari General de la Diòcesi de Vic en el conflicte que el sacerdot-poeta tingué amb els seus superiors, conflicte comunment conegut per «la tragèdia –o el drama- de Verdaguer».

En aquella ocasió, per manca d'informació –més que de bona intenció- entre la llista d'anoiens amics de Mossèn Cinto no vaig incloure un altre igualadí, condeixeble de Verdaguer, i també, com el Dr. Jaume Serra i Jordi, Vicari General, no pas de Vic sinó de Girona.

Es tracta de Mn. Ramon Font i Miquel, qui, segons Àngel Jiménez, nasqué a Igualada el 30 de juliol de 1847. «Entrà al seminari de Vic, on estudià Humanitats i Retòrica, després Filosofia i Teologia, i finalment, Moral. Era el mateix curs que Jaume Collell, el «dimidium anima mea» de Verdaguer. Tot i ésser dos anys més jove que el poeta, «reberen junts el presbiteriat a l'església de la Mare de Déu de la Mercè el 24 de setembre de 1870, essent bisbe Antoni Lluís Jordà».

Se'ns diu que tant Ramon Font com Jaume Collell, figuraven en els butlletins eclesiàstics amb notes altes d'estudis; no en canvi Verdaguer del qui sabem rebé algun «suspensus» per part d'un dels professors anomenat Serra i Mies, nota que inspirà a Verdaguer uns versos satírics:

*Suspensus sense forca,
penjat com ara estic
sí que me'n ric.*

Ramon Font, com Jaume Serra i Jordi, va ser enviat a Barcelona per ampliar estudis, on residí des del setembre de 1871, i va estudiar dret civil i canònic. «I després d'una curta estada a Canàries (1873-1874), retornà a la ciutat comtal». El 24 de gener de 1879, el bisbe de Girona Tomàs Sivilla i Gener, nomenà Mn. Ramon Font i Miquel, provisor i vicari General de la diòcesi gironina. Just a l'any, era nomenat canonge.

Àngel Jiménez reporta una dada recollida per Jaume Marquès a «Casals de

Girona» IV, pàg. 139, «Visqué amb la seva germana Dolors –que en fou propietària- al casal de la Pabordia, Pujada de la Catedral, núm. 4». ¿Podem pensar que aquesta germana de Mn. Ramon Font –Dolors– també era igualadina?

A fi de comprovar aquesta dada i de la naixença del Dr. Font, he anat a la rectoria de Santa Maria d'Igualada, i mercès a l'ajut a Mn. Joan Raurell i Farràs, rector d'aquella parròquia, el qual m'ha deixat fullejar els llibres-registres de bateigs, he pogut veure que, en efecte, Ramon Font i Miquel nasqué el dia 30 de juliol de 1847 a les onze de la nit i fou batejat a Santa Maria el 31 d'aquell mes, per Mn. Josep Rosanes, Pvre. qui l'imposà els noms de Ramon, Bonaventura i Ignasi de Loiola. Els pares eren Bonaventura Font, botiguer i Magdalena Miquel. Els avis paterns eren Antoni Miquel, sastre, i Maria Freixas –o Fargas–. Els avis materns eren Gabriel Miquel, botigué espardenyer, i Magdalena Enrich, de Jorba. Els avis materns eren Gabriel Miquel, botigué espardenyer, i Magdalena Enrich, de Jorba. Els padrins foren, Ramon Freixas, fabricant i l'àvia materna. El setmanari igualadí «El Ciclón», en el seu núm. 149 del 9 de febrer de 1890 publicà la següent nota necrològica: «Defunción.- El día 27 del actual falleció doña Magdalena Miquel, viuda de Font, madre de D. Ramon Font y Miquel, Vicario general del Obispado de Gerona. Ayer se celebraron en la Parroquia de la Soledad, los funerales en sufragio del alma de la finada. R.I.P.».

Abans de néixer en Ramon, la família Font-Miquel havia tingut un altre fill nat el 9 de desembre de 1845 –el mateix any que nasqué Jacint Verdaguer- i el batejà l'endemà dia 10, un frare caputxí anomenat Antoni Miquel –possiblement de la família- i li imposà els noms d'Ignasi, Antoni i Gabriel.

La germana Ma. Dolors, Paula i Antònia, en efecte havia nascut a Igualada, el dia 8 d'abril de 1851, i fou batejada a Santa Maria el mateix dia. Els seus padrins foren Gabriel Miquel, espardenyer, i Ma. Font Gomis.

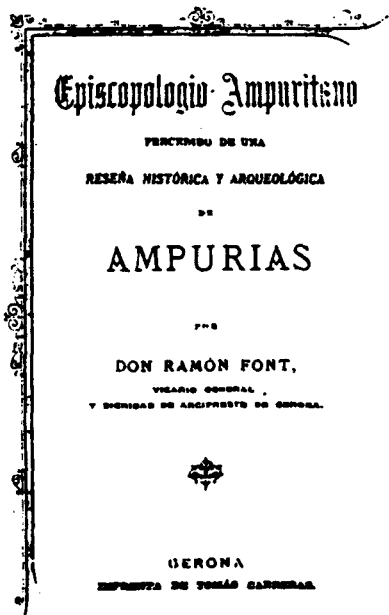
Altres dades aporta Àngel Jiménez: «Ultra els càrrecs i funcions estrictament eclesiàstics, el doctor Font s'interessà i desenvolupà altres activitats de caire cívic i cultural. Presidí la junta auxiliar gironina per a la restauració del monestir de Ripoll; fou molts anys col·laborador de l'Associació Literària de Girona; membre corresponent de la «Real Academia» espanyola de la Història i de les Bones Lletres de Barcelona, etc.»

«L'extraordinari ambient intel·lectual de la Girona de l'últim terç del segle passat afavorí que pogués, també ell, conrear les seves afeccions, que es decantaren cap a l'arqueologia i la llengua catalana en el seu vessant popular».

«Afeccions que cristal·litzaren en obres publicades».

«La important col·lecció de peces arqueològiques procedents d'Empúries, que el Dr. Ramon Font va fer al llarg de dinou anys, serví –després d'haver-la llegat al seminari- com a fons del Museu Diocesà. Apuntà que deixava *para mejores tiempos la relación detallada de los objetos ampuritanos protohistóricos, griegos, ibéricos y romanos, que en el espacio de diez y nueve años hemos podido recoger y clasificar.*»

«Quant a l'obra escrita del doctor Font» –continua dient-nos Àngel Jiménez- «la majoria dels seus llibres són de tema jurídic-eclesiàstic, apològic i espiritual:

Portada de l'"Episcopologio Ampuritano", publicat entre 1897 i 1898.

"Bons consells", publicat el 1898.

La Blasfemia, 2a. edició, Girona, 1887. Impremta Tomàs Carreras... d'aquest llibret es feren dues edicions més; quatre en total. *Bernardita de Lourdes*, Girona (1891), *Guerra de guerrillas*, (1894); *Calvari Amunt* (1896). Aquest llibret, escrit en català, és un recull de pensaments de Kempis. *Tratado de matrimonio, o sea compendio de las leyes, disposiciones y resoluciones eclesiásticas y civiles relativas al matrimonio canónico*, 1901. Altres escrits d'aquest mateix gènere, que no m'ha estat possible de localitzar, va publicar el vicari general. En coneixem, però, els títols: *Carta a un pastor protestante*, *La incredulidad*, *Doctrina y jurisprudencia referente a la exceptuación de las casas y huertos rectorales de las leyes desamortizadoras*, *Los protestants en nostres mercats*, *Camí ral de la Santa Creu*, *Lo treball en los dies festius* i *Lo pagès endarrerit.*»

«Per un interès purament personal, he gosat considerar a part tres llibres més de mossèn Ramon Font. Es tracta de l'*Episcopologio Ampuritano*. *Precedido de una reseña histórica y arqueológica de Ampurias*, publicat com els altres a Girona –impremta Tomàs Carreras–, sense data, però que segurament s'hagué de publicar entre 1897 i 1898, puix que en el llibre continuament se citen troballes de l'any 1896. En aquest estudi el doctor Font s'endinsà en la recerca històrica, posant l'accent en el nostre patrimoni arqueològic. Tot i que no va realitzar un treball sistemàtic d'exca-

vació –tan sols féu un tempteig–, el tractament que donà a l'assaig fa que, actualment, el puguem adjectivar de modern i científic. Com a modest seguidor de Botet i Sisó, el doctor Font es basà en l'anàlisi dels materials emporitans que ell mateix trobà, abonat per un excel·lent domini de llatí i grec clàssics... Des (d'una) òptica romàntica i amb una actitud no exempta de moralisme, el doctor Font volia destacar el valor del nostre patrimoni folklòric. En efecte, el 1898 publicà un recull de dites i proverbis de caràcter tradicional –amb la corresponent traducció castellana– amb el títol de *Bons Consells*.

Tenim en la nostra biblioteca un exemplar d'aquests *Bons Consells* del Dr. Ramon Font. No porta data d'impressió –Àngel Jiménez ens ha dit que era de l'any 1898–. Per les anotacions en llapis que hi hem trobat, és possible que abans de tenir-lo nosaltres, hagués pertangut a un afeccionat a recollir refranys, adagis, proverbis i dites populars. Aquest afeccionat en numerà dos-centstrenta-quatre. Els seus *Bons Consells*, el Dr. Font els classificà amb aquest ordre: Bons consells populars sobre religió i moral; sobre medicina i higiene; sobre economia casolana, i sobre filosofia, lleis, bona criança, comportament i tracte social. En les notes de peu de pàgina veiem esmentats els noms de Manuel Milà i Fontanals, Böhl de Faber (Fernan Caballero), Saavedra, Cervantes, La Fontaine, Balmes, Santa Teresa, Villalobos, Sant Bernat, Gracian i Nieremberg, aquest darrer fou qui tant impressionà Verdaguer amb el seu «Diferencia entre lo temporal y eterno» el qual –ens diu el poeta– li donà la idea d'escriure el seu gran poema *L'Atlàntida*. Coincidència de lectures.

Continuem copiant Àngel Jiménez: «I el 1900, com a obra pòstuma, s'estampà de nou la recol·lecció –ampliada– amb el títol de *Refrans de la llengua catalana*. Tot i el vessant popular de les dites aplegades –trameses al llarg dels segles per via oral–, l'autor, amb uns comentaris breus i erudits, en ressaltà les diverses fonts de les quals provenen: llibres sapiencials o bíblics, cultura romana clàssica, etc., fent-hi notar ensems el fons didàctic o moral d'alguns d'ells»... «No fa pas gaire temps, el 1984, E.R. Edicions Catalanes de Sant Cugat del Vallès ha fet una edició facsimil del llibre *Refranys de la llengua catalana*».

Un detall important i necessari per deixar arrodonit aquest resum biogràfic del Dr. Ramon Font i Miquel. Diu Àngel Jiménez: «Malauradament, però, el doctor Font no pogué veure realitzat el seu desig de publicar una relació detallada de totes les restes arqueològiques que ell havia aplegat. Encara relativament jove, als 52 anys morí. Era el 28 de gener de 1900».

Mossèn Cinto i Mn. Font, després de la seva ordenació, continuarem l'amistat. Es tractaven, però, de *vós* i de *vostè*. I és possible que s'intercanviessin llurs obres. No he pogut comprovar si en la biblioteca de Verdaguer existia alguna obra de Mn. Font; però sí que sabem que aquest n'havia rebudes del poeta. Heus-ne aquí la prova:

«Girona 13 setembre 1894.- Apreciat amich: muchas gracias y muchas enhorabonas per lo *Roser de tot l'any*, que he rebut ab satisfacció y llegit ab delectació extraordinaria.

«Totas las rosas del vostre roser son ben bonicas, de rica flaire y... no tenen

espinas... ¡Tant de bò que d'aquestas rosas ne naixeissen sovint per tot arreu!
«Sempre vostre en el Senyor.

Ramon Font, pbre.»

Antoni Carner, autor de «La verdad sobre la vida y la tragedia de Verdagner», deia que jo només havia obsequiat els meus lectors amb un seguit de «Floretes de Mossèn Cinto». Gairebé en acabar el seu article del 12 de juliol de 1969, escrivia: «m'agradaria que es fes esment de les espines».

Jo no sóc gaire amant de retreure l'època trista de Verdagner, pel fet que el mateix poeta, passada la tragèdia, volia oblidar-se'n, i perquè n'estic plenament convençut que ni ell ni el clergat del seu temps, ni els mateixos catalanas, quedem en gaire bon terreny. I de defectes a Catalunya, prou que ens en pengen els de fora.

El bisbe Morgades tractà Verdagner només con un subordinat seu, sense tenir present que ell mateix l'havia coronat a Ripoll com a «Poeta de Catalunya». Morgades li havia de donar un tracte –pel que Mossèn Cinto significava– diferent del que hauria donat a un capellà de missa i olla. Els catalans –no tots, naturalment–, es desentengueren del drama del poeta-símbol i els que li feren costat el convertiren en bandera política, portant-lo per camins que no eren pas els que s'havia proposat empendre Verdagner en pro de la seva Pàtria.

I, finalment, defujo del tema, perquè si Mossèn Cinto hagués pogut, hauria esborrat moltes de les seves pàgines escrites i hauria viscut d'una manera ben diferent els tres anys dramàtics de la seva vida.

Amb tot, contradint el criteri de l'amic Carner i per demostrar als meus pocs o molts lectors que no defujo per desconeixement «les espines verdagnerianes», anem ara a estudiar un episodi del «drama», molt interessant.

Del pas de Mossèn Cinto per Girona en tenim moltíssims testimonis a través de l'extensa bibliografia verdagneriana que, si Déu vol, estudiarem en altra ocasió. Avui ens concretarem a les gestions que el Vicari General de la Diòcesi gironina, Dr. Ramon Font, va fer, prop del Bisbe de Vic Dr. Morgades, perquè aquest tornés les llicències a Verdagner per poder celebrar la santa missa. Interessantíssim epistolari, cursat entre aquests tres personatges, que copiarem sense modificar-ne l'ortografia, per tal de conservar-ne el sabor de l'època.

Àngel Jiménez, en el seu article publicat a la «Revista de Girona» (maig-juny 1988) ens diu que «el bisbe de Vic, Morgades, se serví, com a mitjancer, del Vicari General del bisbat de Girona, doctor Ramon Font i Miquel, per tractar de resoldre el conflicte canònic que s'havia plantejat entre Verdagner i el mateix bisbe».

Veurem si ho aconseguí:

«Mon boc amich: lo M. Iltre. Dr. Font, Vicari General de Girona, m'indica que Vossenyoría Iltma. se digne concedirme que'm sia rebuda la indagatòria en aquesta ciutat o a Girona. Agrahesch moltíssim a Vossenyoría aquest favor, y li demano se digne disposar que axí's practique».

El dia 5 de setembre, el Bisbe de Vic li contesta:

»Apreciado M. Cinto: Recibí su favorecida del día 1 y puede figurarse la alegría que me causó al ver que quiere estar a mi obediencia, único camino que le queda para su tranquilidad temporal y eterna, porque, por más que hayan tratado de

hacerle ver lo contrario, yo le he querido como un padre, y es el camino trazado por Dios.

»Como el Dr. Font le quiere a usted tanto y yo le tengo confianza, toda vez que ha empezado la buena obra de la reconciliación, hagamos acabe con la bendición de Dios. Entiéndase pues, con él, y hágalo pronto, porque Dios lo está esperando.

»Le bendice de corazón, su affmo. in C.J. El Obispo».

Només amb aquesta primera carta hom s'adona del poc tacte del Bisbe Morgades i de com està plenament aferrat a l'autoritat que li confereix el càrrec, i n'abussa. El càrrec el fa sentir superior a Mossèn Cinto. No ho era d'altra manera. I ell ho sabia. Morgades havia arribat a Bisbe, però sabia perfectament que Mossèn Cinto hauria arribat més amunt d'haver-s'ho proposat. Mossèn Cinto, un subordinat, havia conquerit la universalitat amb la seva obra traduïda a gairebé tots els idiomes del món. Els seus versos l'havien encimbellat al lloc més alt que pot aspirar un poeta. Havia estat conceller del pròcer més ric d'Espanya. Havia menjat amb la Reina i aquesta li havia ofert la Capellania Major de Palau. El Ministre de Gràcia i Justícia li havia concedit tres canongies. El Papa Lleó XIII li havia sol·licitat un exemplar de la seva *Atlàntida*. L'havien comparat a Sant Joan de la Creu i Santa Teresa. Tothom coreja: És el millor, és el millor! El mateix Morgades, a Ripoll, li posa a la testa una corona de lloret a tall de Cèsar de la nostra poesia. De cop i volta, aquell geni cau en desgràcia, i llavors, el Superior Jeràrquic com obeïnt a una mena de complex d'inferioritat, es fa valdre el càrrec i diu: ¿Però què s'havia cregut aquest simple capellànet? Ara li farà saber qui és el que mana! I li escriu, que és estant sota la seva obediència «el único camino que le queda para su tranquilidad temporal y eterna». Morgades, com un petit déu, àdhuc ja disposa de la «tranquil·litat eterna» de Mossèn Cinto. «Ho em creus, o no entraràs al Cel». Es aquell deisme en què cauen la majoria de persones que ocupen càrrecs omnipotents. El poder els puja al cap i s'obliden que, a l'hora de la veritat, els cucs no faran amb ells cap diferència.

Imposa en nom de Déu, el seu criteri a Mossèn Cinto. En poques ratlles esmenta Déu tres vegades. Déu vol el que en Morgades vol. Vegi's:

«es el camino trazado por Dios». No n'hi ha d'altre.

«hagamos acabe con la bendición de Dios». O sia que s'ha d'acabar com ell vol perquè l'afer rebi la benedicció divina.

«porque Dios lo está esperando». Déu està esperant Mossèn Cinto: però primer s'ha d'entendre amb el Dr. Font tal i com ell vol que s'hi entengui; del contrari no hi ha res a fer. Ja ho anirem veient.

Recordi's també, que Morgades diu a Verdaguier, «yo le he querido como un verdadero padre», i, al final de la lletra «le bendice de corazón».

No feia gaire, Mossèn Cinto havia escrit al Nunci de S.S. Cardenal Cretoni: «¿Si me quiere como un hijo, por qué me persigue como un verdugo?».

I aquest mateix «padre» que escriu al seu subordinat recomanant-li s'apressi a tornar a l'obediència «porque Dios lo está esperando», acte seguit escriu una lletra al Dr. Font que, de no ésser per la bona voluntat que aquest sentia per Verdaguier i per la bona disposició que posava en l'arranjament d'aquell problema que tots

coneixem per la «tragèdia» o «drama» de Mossèn Cinto, era més per refredar els ànims del bon Vicari General de Girona, que no per estimular-lo.

La carta és un xic llarga, però val la pena de copiar-la:

«Vich, 5 de septiembre 1896

»Sr. D. Ramón Font

»Mi muy estimado amigo: Recibí sus favorecidas, la de M. Cinto de que envió copia y al día siguiente una del Sr. Nuncio en el cual me acompaña el original de M. Cinto cuya copia remito a V. para que se convenza se equivoca en el diagnóstico que hace de su cabeza y de su corazón. Este hombre seguirá burlándose de todo el mundo y desobedecerá mientras que no se le mande lo que quiera él; pero en llegando donde forzosamente se ha de llegar ya verá V. Y esto que va reduciéndose por hambre; la suscripción abierta a su favor ha fracasado por completo; se le ha despedido, según dicen, del piso porque debe seis meses, y a menos que este estado de miseria lleve a que le abandonen a él quienes él no quiere abandonar, todo ha de resultar inútil; sin embargo, todo ha de probarse con el fin de ver si se salva.

»Yo le contesto con la carta que V. verá. Entiendo que debemos prescindir de trámites judiciales, que podrían alarmar, e ir al bulto. El bulto ya dije a V. es: dar una satisfacción pública, p.e. la que acompaño, pero que pueda modificarse mientras en substancia diga lo mismo, y fijar su residencia, a lo menos por el tiempo que el Prelado juzgue conveniente, fuera de Barcelona: donde el Prelado de Barcelona tampoco le quiere. Si cree V. no ha de llegarse a este punto con más o menos rodeo, creo inútil perder tiempo. Tengo en V. plena confianza para poder descansar en sus resoluciones y sería una de las obras más agradables a Dios que hubiera V. hecho en su vida, si llevaba a buen camino esta alma tan esgarriada.

»Así lo pido a Dios. Suyo affmo. in C.J. El Obispo de Vich».

Crua, cruíssima és aquesta lletra de Morgades. Això ens diu que «és dura i plena de desconfiança» i que s'hi «descobreix amb claredat la nova tàctica per a la humiliació del poeta».

El Bisbe confesa que «va reduciéndose por hambre» al pobre Mossèn Cinto. Creu que el poeta no cedirà si no se li dóna «lo que quiera él»; però ell per la seva part s'entossudeix a exigir que Verdaguer deixi la família Duran; entossudiment incompreensible, car després d'assenada la tempesta, el mateix Bisbe auxiliarà aquesta família amb quantitats prou importants. Diu que «el Prelado de Barcelona tampoco lo quiere», quan sabem que fou al contrari. I s'anticipa augurant el fracàs de les gestions del Dr. Font, dient-li que «creo inútil perder tiempo».

Verdaguer, que ignora aquesta lletra, la «Vigília del naixement de la Verge 1896», escriu al Dr. Font en aquests termes:

«Acabo de rebre una afectuosa carta del Sr. Bisbe de Vich, en resposta a la meva, dientme que ja que V. ha començat la obra que la acabe ab la benedicció de Déu; que m'entenga ab V. y que ho fasse prompte, puix Déu ho està esperant».

El Dr. Font, qui sembla haver rebut amb aquella carta de Morgades, una dutxa d'aigua freda, des de Girona el 10 de setembre, contesta Verdaguer amb un laco-nisme que deuria escamar el poeta:

«Encara que agobiat de feina, ajudant Déu ens veurem dintre curts dies».

«Agobiat de feina»: una excusa pueril per massa coneguda. «Curts dies» per al Vicari General de Girona; però «segles» per al sacerdot sense llicències.

Més, amb tot, han passat aquest «curts dies» –que foren dos- i els dos amics s'han entrevistat. El Vicari li ha proposat una solució. Verdagner s'ho rumia i el dia 12 d'aquell mes de setembre li escriu:

Ramon Font

REFRANYS
DE LA
LLENGUA CATALANA

Edició facsimil del
1984.

Senyor, bon plaer y manes
sian nostra companyia.
M. M. C. C. Font y
d. S. S. S. S. Font.
Estimat amich, aiado
de rebre una aferrada
carta del Sr. Verdaguer
vidi, en resposta a la
meua, dientme que ja
que 'l. ha comensa
da la obra que la
acabe ab la benedic
cio' de deu, que m'
entonga ab 'l. y que
ho fura jorguete, pux
deu ho esta esperant.
Esperant ho també,
quedat sen afim. en
Noum y Maria
Facimto Verdagner
Vigilia del naxement
de la Verge, 1946.

Facsimil d'una carta
de J. Verdagner a Ramon Font

«Lo que vos me proposau és lo que jo demanava fa un any, mes avuy tenim guerra a llevant y ponent y podria veurem obligat a seguir l'exèrcit. N'he parlat al meu metge y em diu que no em convé de cap manera, a mos anys y ab ma salut xacrosa. Vos que heu començada aqueixa obra tan agradable a Déu, vos prego que la acabeu logrant que se'm torne la missa, única cosa que desitja vostre afm. y agrait amich y servidor Jacinto Verdaguer Pbre.»

Això «del meu metge» ja es veu que és una mentida innocent, coneixent com coneixem Mossèn Cinto i la influència que sobre el seu ànim exercia Donya De-seada. Si a més a més tenim en compte que en la ment del poeta persistia encara el record de l'Asil de Vic i la parella de mossos d'esquadra –i ara que hem llegit allò de «reduciéndose por hambre– no hem de trobar gens estrany que Verdaguer vegi en la proposició del Dr. Font –fer-lo entrar en la milícia– una manera d'acabar amb el seu problema acabant amb ell.

Així ho comprèn el Vicari General de Girona i l'endemà mateix, dia 13, li escriu:

«Vos donch la seguretat plena, que lo càrrech castrense que vos donaràn, no implicarà per res lo servir a l'exèrcit, sinó un servey local y hasta nominal. Aqueix matí he parlat precisament ab lo Vicari General Castrense y per axò vos dono la predita garantia. Seguiu avant sense temor de cap mena. Bé sabeu que som incapaç de enganyarvos y hasta de donarvos un mal consell. Per les cinch llagas de Cristo vos demano, que feu la carta al Ilm. Bisbe de Sion; y antes de presentar l'*exeat*, ja tornarem a veurens».

Per la carta que copiarem tot seguit, comprenem que Mossèn Cinto degué escriure al Dr. Font dient-li que no dubtava pas d'ell ni de les seves bones intencions, però que *no les tenia totes*, com vulgarment diem.

El Vicari General de Girona, el dia 18 escriu al poeta:

«Reconexeu y ab fonament, que vos meresch confiança, donchs pit y avant! La por ha estat sempre un mal conceller y per vos seria ara un conceller infernal. Per Déu, no reculeu, ni trenqueu de camí! Vos repetesch que l'ingrés en la juridicció castrense, sols vos portrà un càrrec local y nominal, que podreu exercir des de hont viviu. Per ésser traslladat a altre lloch seria forçós fer oposicions i rebre sou; de res d'axò se tracta. Ni vos, ni jo, ni ningú ha pensat en fer un nou capellà de regiment. Quin disbarat!

»Transmeteume prompte la contestació afirmativa del senyor Bisbe de Sion ab aquella nota traduïda al català y... lo demás queda a nom càrrech.

«Valgam Déu! Hem perdut cinch dies. Non perdeu cap més: avant y depressa!».

Y en la P.D. afegeix: «Encara que vos quedés algún dupte, tireu al correu la carta del Sr. Bisbe de Sion; pues sempre serem a temps, a no presentarli l'*exeat*, si'l dupte fos fundat».

Només li faltava al pobre Mossèn Cinto, la frase final d'aquesta lletra: «Si'l dupte fos fundat».

Acte seguit de rebre la carta, o sia el dia 20, el poeta escriu al Dr. Font:

«Com més penso ab la proposició que em fereu de passar a la juridicció cas-

trense, menos inclinant m'hi vaig. Los temps son poch falaguers y les circumstàncies en que se m'ha posat encara ho son menos».

I tot seguit surt aquell Verdaguer amic de l'aforística popular:

«Lo gat escaldat que de l'aigua tèbia fuig».

I encara, ell, tan poc amant d'escriure en castellà, s'atreveix a llançar un adagi en aquella llengua, per acabar de fer entendre a l'amic el perquè no accepta les seves proposicions ben intencionades:

«De los escarmentados salen los avisados».

I ara surt l'home que hi ha dins el sacerdot, i que ja està acabant la paciència:

«Ma solució és terminant. Fa tres anys que estich sufrint per haver sigut massa condescendent; vos direu si és hora de que s'acabe».

El dia 24, des de Girona, el Dr. Font li respon:

«Tinc molta pena de veurer tants dies perduts daltabaix lo meu plan, amassat ab trancacaps y suor; però jo no perdo mai la paciència ni la constància, ni les forces, ni la confiança ab Déu.

»Ja que vos aporugeix o repugna recórrer al Ilm. Bisbe de Sion, escribiu a qualsevol altre prelat en la forma convinguda; y deseguida de rebuda la contestació favorable, trametèula ab l'altre escrit y *Deo volente* irem a port.

»Mentre lo Senyor Bisbe de Vich –a qui com sabeu estimo molt- no'm tanque la porta, o no'm gireu vos las espatllas, no deixo aquest asunto sense arreglar».

Mossèn Cinto, que no volia moure's de Barcelona, agafa al vol aquestes paraules del Dr. Font «escriviu a qualsevol altre prelat» i el que primer fa és anar a veure al Bisbe de la Seu barcelonina i després d'aquesta entrevista favorable, el 28, escriu al Vicari General de Girona:

«Rebuda vostra amable lletra he anat a veure al Dr. Pol, demanantli lo que vos me deieu.

»M'ha respost amb lo Sr. Bisbe que serè benvingut en aquesta diòcesis quan vinga l'*exeat* de Vich.

»Aquest assumpte donchs està en vostres mans i lo dia quatre d'octubre farà 25 anys que cantí missa nova, si vos voleu la tornaré a cantar.

»Vos me podeu donar unes bodes de plata, de dol o alegres.

»Los dies son poch, mes avuy se pot saber tot ab poques hores. Jo arreglo les coses per a celebrar la Santa Missa de Sant Francesch y a la Verge del Roser que enguany arriben plegats.

»Escrich a correuita de por que ma carta farà tard.»

Corprèn profundament veure els afanys i la il·lusió de Verdaguer per poder celebrar la seva segona missa nova. Ja tenia escollit el lloc. Aquella missa tan desitjada, la diria a Montserrat. Als peus d'aquella Verge que ell havia cantat tantes vegades.

Es cruxeix comparar la desesperació de Verdaguer, la bona voluntat del Vicari de Girona, amb la poca pressa del Bisbe de Vic.

Tan prompte el Dr. Font telegrafia al sacerdot-poeta demanant-li una retracció per escrit, aquest sense perdre temps li escrigué en aquests termes:

«Me plau fer públich que amo, respecto y venero a mon digníssim Sr. Bisbe de Vich com a verdader pare, del qual he rebudes moltes probes de veritable afecte, que no he escrita ni pronunciada una paraula ab intenció d'agraviar a ningú ni de faltar a la caritat.

»Retiro qualsevol expressió que haja pogut ser ofensiva o irrespetuosa y prometo, ab l'ajuda de Déu, ser sempre fidel, obedient y sumís a mos superiors gerarquichs».

I, el dia 29, acompanya aquesta retractació amb aquesta lletra emotiva:

«Veusaqui la nota que'm demaneu per telègrafo. Vos agraeixo molt la bona obra que feu y serà dobla ma alegria si el divendres puch saber-ne el bon resultat.

»Si no's pogués enllestir tot, vos agrahiré que se'm dexe celebrar lo dia de mes Noces de plata.

»Mon estimadíssim patró Sant Francesch y ma dolça mare la Verge del Roser vos ho pagaràn, ja que és pobre vostre afm. S. Jacinto Verdaguer Pbre.»

Passaren quinze dies i les llicències no arribaren.

I el que tardarien encara!

Verdaguer no cantaria la seva segona missa nova fins al dia 13 de febrer del 1898 –un any i mig després- festa de Santa Eulàlia, a l'Oratori dels Pares Agustins de Madrid. Oratori que avui ja no existeix. A finals de 1970, al carrer Valverde només hi vaig saber veure un solar per edificar.

Pel que llegirem tot seguit, es veu que Verdaguer, desesperat, va dirigir-se a l'amic emprant frases un xic dures. El Dr. Font, però, veurem com se'n fa càrrec i amablement li respon des de Girona el dia 17 d'octubre:

«No som cambiat de parè, de resolució, ni de conducta. Segueixo ferm al peu del canó. Vos perdono l'injúria feta ab vostra sospita. Vos recomano que tingueu paciència y calleu. *Tua res agitur*. Al moment donariem la rahó a vostres enemichs y ho tirariu tot a rodà. També jo sofreixo y callo. Tan prompte com rebí la nova que espero, ja la sabreu.»

A qui assenyalava el Dr. Font en parlar a Mossèn Cinto de «vostres enemichs»? Hauria indicat un hom en particular? Jo crec que no. El que passava era que, el Dr. Font, com el seu col·lega barceloní Dr. Pol –més tard Bisbe de Girona–, es movien portats d'una convicció semblant: «Es un escándalo para Barcelona que (Verdaguer) esté dos años sin poder celebrar misa.»

Estic plenament convençut que moltes jerarquies eclesiàstiques de l'època si la solució al problema verdaguerià hagués depès solament d'ells, haurien tornat les llicències a Mossèn Cinto sense esperar l'endemà.

Per aquesta frase sortida de la ploma del Dr. Pol, podem veure que molts es deurien preguntar el perquè de la resistència del Dr. Morgades a resoldre-ho d'una vegada.

Aquella «alma tan esgarriada» –paraules del Dr. Morgades– que «se había de llevar al buen camino», què era el que en realitat havia fet per ésser castigat tan severament? S'havia convertit en un nou Lutero?, havia negat algun dogma?, organitzava mítings com en Pey Ordeig? Segons en Serra i Jordi, en la causa que en el

Tribunal Eclesiàstic de Vic se li seguia, només se l'acusava de desobediència al Bisbe. Desobeia, és cert; però solament en allò de no voler anar a Vic. I el perquè no hi volia anar, tots ho sabem: tenia veritable pànic que el tanquessin a l'Asil. Fins on tenia raó Mossèn Cinto? Això no ho sabrem mai. S'havia planejat realment el tançar-lo a perpetuïtat? Tampoc no ho sabrem. Però la mala llavor que Mossèn Cinto era boig s'havia llançat i àdhuc al seu poble nadiu ja se'l miraven com a tal. Si l'haguessin tancat, més de quatre ho haurien trobat comprensible. El que sí sembla que hi havia, era un complet estar d'acord, una veritable entesa, entre el Marquès de Comillas i el Bisbe Morgades. Aquest s'emporta el poeta a Vic així que el Marquès li ho demana; i el Marquès manifesta a aquells que intercedeixen prop d'ell en pro de Mossèn Cinto: «¿Lo ha dicho un Obispo?, para mí es suficiente». La Jerarquia supeditada a l'Autoritat i l'Autoritat a la Jerarquia. I l'infel·lix subordinat al mig. Direm però, que la manera de pensar del Marquès de Comillas no ens sorprèn; educat com era, i rodejat i cobejat constantment pels deixebles de Sant Ignasi de Loiola, no és gens estrany que es fes seva aquella frase d'aquest sant: «Un simple desig del superior ha de constituir una ordre per al perfecte súbdit».

A propòsit de l'obediència m'ha semblat interessant copiar alguns fragments sobre aquesta qüestió, plantejats en el llibre «Agonia de l'autoritarisme catòlic» de Mossèn Josep Dalmau, rector de Gallifa, qui, en certa manera, el podem comparar a Mossèn Cinto sobretot en el caire que ambdós han estat perseguits pels seus i corejats en canvi pels qui no creuen gaire o gens.

El meu punt de vista de seglar apassionat per Verdagner, em podria fer veure les coses fora de raó quan dic que, per la sola falta d'obediència al Prelat aquest el castigà massa severament. «Doctors té l'Església» diuen. I és en aquest sentit que em remeto a les opinions d'un sacerdot amb esperit de lluita, amb criteri post-conciliar, qui, sobre això de l'obediència passiva a la jerarquia ens hi pot dir la seva.

Tot just començat el llibre, Mossèn Dalmau ens diu: «El tipus de sacerdot que acaba complint sempre l'ordre del superior no té sentit crític». «La fe més que disciplina demana llibertat i audàcia». «L'obediència –si més no la religiosa- no és simplement l'execució externa d'una ordre o norma donada. És quelcom més». «Molts sacerdots a l'hora d'anar al bisbat a visitar les jerarquies..., es posen un vestit més a prop del pensament o de la sensibilitat del jerarca, i que habitualment no usen per raons d'evangelització... En canvi, no hem vist gaire encara que la jerarquia es disfressi d'home senzill».

Em sembla que al costat d'un home que pensa així ens hi haurem de trobar bé. És clar que això serà, naturalment, segons i com penseu vosaltres.

Vull ésser sincer anticipant-vos, que solament he copiat aquelles frases que podien justificar el comportament de Verdagner.

A la llibreria Sala, del carrer Boters de Barcelona, parlant de Mossèn Cinto, un dia un capellà jove, el nom del qual no recordo ni m'interessa, però estic convençut que amb les seves idees de mansa ovella pot ser que avui hagi arribat a aconseguir una canongia, em deia que si l'Església ha existit a través dels segles ha estat precisament per ésser fidel al principi d'autoritat de la jerarquia. Era d'aquells capellans que s'havia après de memòria allò de la piràmide: el Papa dalt de tot, amb una bona

estaca, per fer obeir a tota l'escala de jerarquies que tenia a sota. Em batanà el bo de Mossèn Cinto tant com pogué. Es veu que al seminari li havien posat *el cas Verdaguier* com un mal exemple a no seguir. I s'ho havia cregut al peu de la lletra. En canvi Mossèn Dalmau opina que «posats a pensar el que hauria pogut ésser l'Església si en comptes de viure dins aquesta concepció teològica de l'obediència passiva que ha esterilitzat tantes coses, hagués marxat pels camins de l'obediència-diàleg es veuen les coses ben al revès de com les tenim. Hauríem incorporat dins l'Església no sols laïcat sinó la classe obrera i els intel·lectuals i totes les formes diverses o distintes de l'existir.

«A la llum d'aquest angle de visió, què és el que cal pensar d'aquella espècie d'adagi que corre per panegiritzar la obediència i que diu: «Tu compleix l'ordre rebuda del superior. Complint exactament el que t'han manat tu no t'equivoques mai. Serà el superior el qui haurà de donar comptes a Déu en les decisions preses. Mira si és fàcil d'obeir!»? A qui no se li ha fet més d'un cop aquesta reflexió quan ha manifestat en els seus anys de formació que li costava molt d'obeir segons quines coses?».

«Si el superior és intel·ligent –cosa que no sempre s'esdevé en la nostra societat eclesial...- s'adona en moments conflictius greus que la seva decisió pot anar plena de limitacions quan no d'equivocacions». Ho arribà a pensar mai això el Dr. Morgades?

«... a nivell religiós en la llei hi ha una defensa de l'arbitrarietat de l'autoritat quan aquesta mana abusivament». Una frase de Lemercier reportada per Mn. Dalmau: «... je respecterai toujours les ordres légitimes, mais pas l'arbitraire». Fins on podem considerar legítima o arbitrària l'ordre donada pel bisbe Morgades a Mossèn Cinto?

Un altre autor també reportat per Mossèn Dalmau. Aquest es diu Scaramelli, i escriví: «En realidad es a Dios a quien se obedece en la persona de su superior legítimo, ya que toda potestad viene de Dios». Morgades devia haver llegit Scaramelli. «Tota autoritat ve de Déu» digué Sant Pau. I Mossèn Dalmau ens diu respecte a això: «En el món religiós hi ha hagut un interès especial a convèncer d'aquesta submissió total a l'autoritat fent veure que obeir el Superior en el fons és obeir Déu mateix...»; però, és que no és orgull del més refinat creure's que Déu es manifesta a través del seu pensament i de la meua boca exclusivament pel meu càrrec superior?». Recordi's la carta d'en Morgades copiada al principi d'aquest treball, en la qual invocava el nom de Déu a la seva conveniència per tercera vegada.

Dues preguntes de Mossèn Dalmau que vénen al cas: «És que l'ésser superior torna tan insensible que fa perdre la consciència de “pobre home” que és tot ésser humà a l'hora de descobrir que no sempre hom fa diana en les decisions que un pren?». Des de quan el superior té infalibilitat personal damunt els seus súbdits?».

A Catalunya ja hi ha molta gent que consideren Sant Mossèn Cinto. Hi ha qui assegura haver rebut mercès mitjançant la seva intervenció sobrenatural. Molts l'invoquen amb autència devoció. El malaguanyat Agustí Esclasans va deixar escrits

els «Goigs a Sant Jacint Verdaguer». Altres en canvi opinen que l'Església no li declararà mai per raó de la seva falta d'obediència. Per sort, a mesura que van passant els anys, aquest rigorisme va perdent importància. Mossèn Dalmau, parlant-nos de Sant Alfons Maria de Ligori, a qui el Papa Pius IX va declarar «Doctor de l'Església», ens diu que amb aquest títol «quedava consagrat d'alguna manera que l'obediència no sols no devia ésser cega a l'autoritat sinó que el súbdit tenint unes raons tan poderoses com les que havien provocat la llei, (i Mossèn Cinto les tenia i les defensà fins a darrera hora), podia deixar de complir-la». Així, doncs, tenint en compte i venerant la voluntat del superior per un costat, no podem prescindir de la nostra realitat de consciència. L'autoritat no ho és tot a l'Església». És clar que això són punts de vista d'un sacerdot 1971. En l'època de Mossèn Cinto s'hauria pres per una heretgia. Ens demostra però, que Mossèn Cinto en molts aspectes vivia desplaçat del clergat del seu temps. Se'ls havia avançat amb més de cent anys de cara a l'avenir. Quan la majoria de sacerdots criaven panxa, aspiraven canongies i prebendes i volien ésser amics dels rics, ell s'acostava als suburbis, procurava ajuda per als desvalguts i en el confessional es rodejava de pobres i mendicants. Els posava en evidència.

Mossèn Dalmau ens explica la diferència que hi ha entre el sacerdot «escollit» i el sacerdot «enviat». L'«escollit» és aquell que es troba normalment entre les dependències parroquials o el que diu «jo ja hi toco a missa, ja; però la gent no ve». En canvi el sacerdot «enviat» és el que va al poble, el que busca l'home anònim, el que es confon amb ell pel carrer; el que es cerca a casa seva, al treball o als esbarjos per anunciar-li la paraula del Crist i amb el seu exemple donar-ne testimoni. Estudiades aquestes dues classificacions, podem situar Mossèn Cinto entre els sacerdots «enviats». Era molt difícil que l'entenguessin. I més el seu Bisbe, un home nascut a Vilafranca del Penedès que parlava i escrivia sempre en castellà –val a dir que amb una sintaxi desastrosa–, educat en els conceptes rígids que el fonament de l'obediència «es la autoridad del superior recibida directamente o indirectamente de Dios», i regint-se per un Dret canònic inspirat en les lleis civils de règim absolutista.

«El concepte de bisbe que s'expressa en els rituals d'ordenació llatins d'aquesta època (segle XII), posa en relleu els deures més que no pas els poders del bisbe... L'ideal del bisbe, dit breument, aleshores havia d'ésser un cristià que tingués les simpaties del poble, un home d'esperit de justícia, desinteressat, d'acolliment personal, d'autoritat moral. Ambròs, Agustí, Crisòstom, etc., saberen realitzar aquest ideal». «Saberen exercir l'autoritat suprema cristianament».

Poso aquests exemples de Mossèn Dalmau perquè a posta es faci la comparació, amb el comportament del bisbe Morgades vers Mossèn Cinto. Sabé exercir com aquests bisbes suara citats, la seva «autoritat suprema cristianament?». Pel contrari, a mi m'ha semblat veure sempre en tot el llarg de la tragèdia de Verdaguer, un comportament mancat totalment de caritat, per part d'aquell que s'autoqualificava de «padre». Àdhuc en la mediatització en les ajudes econòmiques de Don Claudi i en la segrestació de la correspondència entre el poeta i el Marquès, s'hi veu un comportament no gens escaient en un ministre de Déu que exercia tan alt càrrec.

Segons hem d'entendre pel que diu el Dr. Font en la seva carta dirigida a Verdaguer el 24 de setembre, el Bisbe Morgades ja estava d'acord que Mossèn Cinto es quedés al costat de qualsevol Prelat que l'acceptés. Per què, doncs, no li concedia l'*exeat* d'una vegada?

Només hi veig una sola raó: les ganes de minimitzar Mossèn Cinto. I encara diré més: que aquest complex no se'l treurà de sobre en Morgades ni després que, davant les insistències del Pare Miguèlez i del Bisbe de Madrid-Alcalà Dr. Cos, haurà de tornar les llicències a Verdaguer. Anys després, ja Bisbe de Barcelona, on tornarà a tenir com a súbdit Mossèn Cinto, no influirà per res a millorar la situació econòmica desesperant del poeta. No n'hi ha prou que es digui que un dia donà una quantitat en metàl·lic a aquella família. Jo vull dir que no li hauria costat res de proporcionar-li un càrrec remunerat, dins el bisbat mateix per exemple, i estalviar-li les angoixes d'haver d'anar acompanyant enterraments per guanyar quatre reals que l'ajudaven a arribar al cap del mes, ja que el benifet gairebé no li bastava ni per pagar el pis del carrer d'Aragó.

Una altra cosa em confirma aquest criteri sobre les ganes de minimitzar Mossèn Cinto, i és la contemplació d'una fotografia feta als jardins dels Marquesos de Palmerola on veureu, davant de tots, el Bisbe Dr. Morgades, rodejats dels senyors i familiars, i darrera de tot, com un anònim sacerdot, el gran poeta, a qui se l'endevina per casualitat. Pocs anys abans, quan Verdaguer era l'home de confiança dels Comillas, tothom hauria procurat –Morgades i Palmeroles– que el poeta tingués un seient al costat del Bisbe.

«Massa sovint hom parla de la falta d'humilitat i de l'orgull en què es rebel·la» –dirà Mossèn Dalmau–, «i s'oblida que en principi el súbdit està disposat a l'obediència. Fins i tot si té prejudicis a favor. I quan hi ha rebel·lia la culpa sovint no es troba en el súbdit sinó en l'autoritat a què s'escapa la complexitat del problema...» i «la persona amb autoritat no té l'elemental sinceritat de sentir-se limitat en els propis judicis, i els converteix orgullosament en absoluts, en voluntat de Déu, escudant-se en l'alt setial de l'inaccessible i intocable càrrec jeràrquic».

Ja ho sé que aquestes paraules Mossèn Dalmau no les escriví pensant en el cas Verdaguer, però hi escauen tan a propòsit que no m'he resistit de copiar-les.

«La rebel·lia del súbdit sol ésser resposta a l'autoritarisme del superior».

«L'obediència és el resultat del diàleg entre el superior i el súbdit, posats els dos en un pla d'igualtat de condicions, en l'estudi atent del problema». Serra i Jordi, superior de Mossèn Cinto va fer-ho. Morgades no hauria estat capaç. S'escudava massa «en l'alt setial de l'inaccessible i intocable càrrec jeràrquic».

Mossèn Dalmau reporta un fragment d'una obra titulada «Teologia de la perfecció cristiana». L'autor és un tal Antonio Royo Marín. I diu: «Tanto más perfecta será la obediencia, cuanto más rápidamente se adelante a ejecutar la voluntad *entendida* del superior aún antes de su mandato expreso». Variant d'aquella frase de Sant Ignasi. Més «perfecte» quan més de-prensa hagués obeït. Qui caram el feia opinar a Mossèn Cinto? si aquí diu ben clar que l'única cosa que havia de fer era «adelantarse» fins i tot «a ejecutar la voluntad *entendida*» del Bisbe Morgades.

Sí, «la perfecció consistia en la docilitat a la submissió en el sentit més pobre

d'aquesta paraula de "posar-se sota" per al que calgui. Per a ésser esclafat si convenia», quan Morgades li digué «vine a Vic», a Vic havia d'anar abans que el bisbe no hagués acabat la frase. I si arribant allí hi hagués ordenat «Ves-te'n a l'Asil», doncs a l'Asil havia de deixar-se tancar sense protestar gens ni mica. Llavors, pel que es veu, Verdaguer hauria estat un sacerdot «perfecte».

¿No es cert que en una situació límit –ho diu la teologia tradicional- el cristià es veu obligat a seguir el dictat de la seva consciència contra la voluntat o la llei del seu superior?». Verdaguer no solament seguia «el dictat de la seva consciència» sinó, que segons ell, unes vegades li ho manava «el metge», altres l'Evangeli, unes voltes Jesucrist i àdhuc la mateixa Mare de Déu.

Mossèn Dalmau, qui també s'ha trobat en el cas de veure's retirades les llicències, aporta en el seu llibre diversos exemples de justificada desobediència molt més importants que l'afer Verdaguer, ja que si bé aquest gairebé no trascendí de làmbit local, en canvi els que ell aporta tingueren ressò internacional: el cas del pare Lebbe, a la Xina, per exemple, qui enfrontant-se al seu Bisbe li diu: «No em poseu en situació d'haver de desobeir-vos per ésser fidel a la meua consciència». No sé si fou perquè el pare Lebbe era molt famós en gairebé tota la Xina i molt estimat per tots els cristians d'aquella diòcesi, o bé perquè el seu bisbe era un home intel·ligent, la qüestió és que es resolgué favorablement a favor del súbdit.

Fins aquí Mossèn Dalmau. Les seves paraules m'han servit per a poder expressar allò que jo volia dir i que no hauria sabut dir tan bé com ell.

Ara, després d'aquest llarg incís en el qual hem pretés justificar la falta de desobediència de Verdaguer i la severitat del bisbe Morgades, tornarem a reprendre l'interessant epistolari entre Mossèn Cinto i el Dr. Font, Vicari General de Girona.

Poques coses però, ens queden ja per dir.

La darrera lletra que el poeta escriu al Vicari gironí és per dir-li:

«Corre per Barna la estranya nova de que m'embarquen cap a Cuba, com axò podria estar lligat ab lo plan que vos m'oferiu y proposeu, so de parer de no tirar endavant. Si'l Sr. Bisbe me vol tornar la missa serà benvinguda». I li repeteix: «Vos que heu comensada la bona obra vejau d'acabarla, fentme retornar la missa, que és lo únich que demano».

I aquí es perd en el silenci aquella tasca portada a cap pel Dr. Font, Vicari General de Girona, en pro de l'arranjament del problema verdaguerià. Tasca que el P. Monjas qualifica de «digna de todo elogio por la prudencia, realidad y paciencia». Però que resultà infructuosa.

A qui hem de donar-ne la culpa?

A la por de Mossèn Cinto d'ésser enviat a Cuba o Filipinas?

A l'abandó per cansanci del Dr. Font?

Li mancà al Vicari gironí la constància que dos anys després tindria el Pare Miguelélez?

O només n'hem de donar la culpa a la tossuderia del Bisbe Morgades?

Per al cas és igual. Perquè el resultat final ja el sabem.

Però pel prestigi de Catalunya més hauria valgut que el Dr. Font hagués acabat amb èxit les seves gestions.

Si més no, en Busquets Molas s'hauria estalviat d'escriure al «Correo Catalán» aquestes paraules: «Siquiera para quitarnos de encima, de una vez, el sambenito de haber sido los catalanes sus mayores detractores. Que en esto quizás haya generalizado demasiado –pese a los esfuerzos para no hacerlo– el padre Vega».

Sí; ens hauríem estalviat que el P. Angel Custodio Vega hagués d'escriure a «La Ciudad de Dios» (vol. CLXXII, 1959): «Realmente Cataluña (entiéndase el grupo de catalanes que interviene en el drama verdagueriano) hizo cuanto pudo para hundir a su poeta, así como Castilla hizo cuanto pudo para salvarle. Sin la intervención del Obispo de Madrid, Don José María Cos y Macho, sabia, decidida, eminentemente episcopal y cristiana; sin la intervención del Obispo de Salamanca, el agustino P. Cámara, que desde el primer momento se ofreció a todo; sin la intervención de los Agustinos de El Escorial, P.P. Francisco Blanco, Lazcano, Bonifacio del Moral y sobre todo el P. Miguélez, no sabemos lo que hubiera sido de Verdguer, ni donde hubiera terminado. Castilla tuvo la gloria de entregar a Cataluña a su poeta reconciliado, rehabilitado.»

Això, encara que ens dolgui –i precisament perquè saben que ens dol- ens ho faran sentir sempre que l'ocasió es presenti, per «in secula seculorum».

I el més trist és que els haurem de donar la raó.

